WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 24 lipca 2017 r.

ZP-KNPS.431.2.37.2017.MS1

Pani
Małgorzata Kuchejda
Kierownik
Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bystrzycy Kłodzkiej

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

W dniach 11 – 12 lipca 2017 r. na podstawie art. 186 pkt 3 lit. a i lit. b. ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r., poz. 697) zespół kontrolerów: Magda Saska – inspektor wojewódzki, przewodniczący zespołu i Grzegorz Kownacki – inspektor wojewódzki, kontroler z Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu przeprowadził kontrolę problemową w trybie zwykłym w Ośrodku Pomocy Społecznej w Bystrzycy Kłodzkiej przy ul. 1 Maja 1, zwanym w dalszej części niniejszego wystąpienia „Ośrodkiem" lub „OPS". Kontrolę wpisano do Książki Kontroli pod numerem 28.

Przedmiot kontroli obejmował działalność Ośrodka w zakresie organizowania pracy z rodziną w gminie oraz zgodność zatrudniania pracowników jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z wymaganymi kwalifikacjami. Kontrolę przeprowadzono zgodnie z zatwierdzonym w dniu 9 czerwca 2017 roku przez Wojewodę Dolnośląskiego Planem Kontroli na II półrocze 2017 roku.

W okresie objętym kontrolą, tj. od dnia 1 lipca 2016 r. do dnia 11 lipca 2017 r. funkcję Kierownika Ośrodka pełniła Pani Małgorzata Kuchejda odpowiedzialna za realizację zadań w ocenianych obszarach. Natomiast w czasie kontroli zastępował ją Zastępca Kierownika

107

Pani Renata Jędrzejewicz, na mocy Pełnomocnictwa nr OR.077.46.2012 Burmistrza Bystrzycy Kłodzkiej z dnia 27 marca 2012 r. Kontrolę wpisano do Książki Kontroli pod numerem 28. W zakresie działalności jednostki podlegającej kontroli wydaje się ocenę pozytywną, a jej uzasadnieniem jest ustalony stan faktyczny i prawny.

Postępowanie kontrolne przeprowadzono na podstawie udostępnionej dokumentacji merytorycznej realizowanych zadań, oświadczeń złożonych przez zastępcę kierownika Ośrodka i asystentów rodziny, aktów prawa miejscowego oraz akt osobowych w zakresie dokumentacji potwierdzającej kwalifikacje zawodowe pracowników. Ilekroć w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym jest mowa o „ustawie" należy przez to rozumieć ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Realizując obowiązek wynikający z art. 176 pkt 1 ustawy, Rada Miejska w Bystrzycy Kłodzkiej podjęła uchwałę nr VIII/83/15 z dnia 27 marca 2015 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2015 – 2017. Główny cel Programu to stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną w gminie.

Program obejmował pięć celów szczegółowych i działań:

1. Budowanie bezpieczeństwa socjalnego rodzin.
2. Wspomaganie potencjału rozwojowego rodzin.
3. Wspomaganie dziecka w środowisku szkolnym.
4. Opieka nad dzieckiem z rodzin niewydolnych wychowawczo.
5. Poprawa stanu bezpieczeństwa rodzin, dzieci i młodzieży oraz zapobieganie uzależnieniom i zjawiskom przemocy.

Realizacja Programu odbywała się na zasadach współdziałania m.in. jednostek administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi i oświatowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny.

(dowód: akta kontroli str. 12-23)

Zgodnie z art. 10 ustawy za prowadzenie pracy z rodziną odpowiedzialna jest gmina. Na podstawie uchwały nr XXIII/226/12 Rady Miejskiej w Bystrzycy Kłodzkiej z dnia 27 stycznia 2012 r. zadania gminy wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zostały powierzone Ośrodkowi Pomocy Społecznej, który tym samym stał się podmiotem odpowiedzialnym za pracę z rodziną w gminie Bystrzyca Kłodzka.

(dowód: akta kontroli str. 24-25)

W Ośrodku nie utworzono zespołu ds. asysty rodzinnej, natomiast osoby wykonujące zadania z tego zakresu to asystenci rodziny przy wsparciu pracowników socjalnych pracujący

z daną rodziną. W okresie objętym kontrolą do realizacji pracy z rodziną w gminie zatrudnione były 4 osoby (2 asystentów w 2016 r. oraz 2 asystentów w 2017 r.).

(dowód: akta kontroli str. 28-35)

Realizując zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy obowiązek zapewniania rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej OPS podejmował pracę z rodziną w obszarach:

a) konsultacji i poradnictwa specjalistycznego poprzez prowadzenie Punktu Konsultacyjnego w ramach realizacji gminnych programów rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przemocy w rodzinie, w którym zatrudniony jest psycholog, pedagog – specjalista z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz terapeuta uzależnień, jak również poprzez współpracę z instytucjami z terenu gminy i powiatu, tj.: pracownikami instytucji oświatowych, policji, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłodzku, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, pracownikami ochrony zdrowia, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; godziny i terminy konsultacji zamieszczone są na stronie internetowej Ośrodka;
b) terapii poprzez współpracę z ww. Punktem Konsultacyjnym, natomiast prowadzenie mediacji poprzez pracowników własnych Ośrodka (pracownik socjalny posiada odpowiednie kwalifikacje). W okresie kontrolnym nie odnotowano potrzeby pracy z rodziną w ww. formie;
c) usług opiekuńczych i specjalistycznych poprzez współdziałanie z innymi jednostkami działającymi na rzecz wsparcia rodziny. W okresie objętym kontrolą żadne dziecko, objęte asystenturą rodzinną nie wymagało pomocy w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych;
d) udzielania pomocy prawnej poprzez konsultacje z prawnikami przy Urzędzie Miasta i Gminy w Bystrzycy Kłodzkiej (od poniedziałku do piątku, w godz. od 8:00 do 12:00). Działa on zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2015 r. poz. 1255 ze zm.). Osoby zainteresowane i potrzebujące pomocy prawnej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej kierowane są do ww. Urzędu;
e) wspieraniá rodzin poprzez spotkania organizowane w dniach 15 – 29 maja 2017 r. dla rodzin z dziećmi pt.: „Podstawowe umiejętności wychowawcze" prowadzone przez Towarzystwo Społeczne „Razem" w Kłodzku. Z tej formy pomocy skorzystały 4 rodziny, które były lub są objęte pomocą asystenta. *(dowód: akta kontroli str. 26-27)*

109

Dodatkowo Ośrodek dzięki współpracy z placówkami oświatowymi, komisariatem policji i innymi ośrodkami z terenu gminy miał możliwość wspierania rodzin potrzebujących poprzez propozycję udziału w cyklicznych spotkaniach ze specjalistami instytucji działających na rzecz rodziny i dzieci.

Zgodnie z oświadczeniem zastępcy kierownika OPS w latach 2016 – 2017 odbył się:

1. program dla rodziców i uczniów klasy pierwszej „Moje dziecko idzie do szkoły";
2. program dla rodziców i uczniów dot. kształtowania prawidłowych nawyków i umiejętności prozdrowotnych „Nie pal przy mnie, proszę";
3. kampanie ogólnopolskie dla rodziców i uczniów „Zachowaj trzeźwość umysłu – na skrzydłach przyjaźni" oraz „Postaw na rodzinę – znaczenie pozytywnych więzi dla rozwoju dziecka";
4. program profilaktyczny dla młodzieży, szkolenie dla rady pedagogicznej oraz spotkanie dla rodziców „ARCHIPELAG SKARBÓW";
5. warsztaty dla rodziców i dzieci we współpracy z Policją i Krakowską Pracownią „Krokus": „Jak zachować się w trudnych sytuacjach", „Odpowiedzialność karna nieletnich", „Cyberprzemoc, fonoholizm", „Negatywne skutki zażywania narkotyków, w tym dopalaczy. Radzenie sobie w obliczu zagrożenia dziecka narkomanią", „(NIE)bezpieczny Internet";
6. spotkanie dla uczniów z Komisarzem Lwem – zasady bezpiecznego ruchu drogowego;
7. konkurs plastyczny dla dzieci pod tytułem „Zmień słodyczy na owoce" i „Zdrowo i kolorowo";
8. przedstawienie profilaktyczne „Przyjaciel – uzależnienie od komputera";
9. teatr profilaktyczny we współpracy z Gimnazjum w Wilkanowie „Wspomnienia narkomanki".

(dowód: akta kontroli str. 102-103)

Zgodnie z art. 11 ustawy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przydziela się asystenta rodziny. Zarządzeniem Nr 12.2012 Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Bystrzycy Kłodzkiej z dnia 11 czerwca 2012 r. została wprowadzona „Procedura postępowania pracownika socjalnego oraz asystenta rodzinnego w przypadku rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych", w której opisane są zasady przyznawania asystentury, zadania pracowników Ośrodka oraz wzory dokumentów do pracy z rodziną.

(dowód: akta kontroli str. 36-47)

W okresie objętym kontrolą w OPS zatrudnionych było czterech asystentów rodziny. Pracownicy nie łączyli pracy asystenta z obowiązkami pracownika socjalnego, co zgodne jest

z art. 17 ustawy. Praca asystenta realizowana była „w terenie" od poniedziałku do piątku, gdzie asystent odwiedzał rodziny wymagające wsparcia. Natomiast w celu konsultacji sytuacji rodzin, asystent przychodził do Ośrodka na rozmowy z pracownikami socjalnymi lub kierownikiem. Z Dzienników pracy asystenta rodziny przeanalizowanych podczas kontroli wynikało, że odwiedziny rodziny odbywały się średnio od 8 do 16 razy w miesiącu. Wpisy w Dzienniku były potwierdzane podpisem pełnoletniego członka rodziny. Każda rodzina, która objęta była asystenturą posiada numer telefonu służbowego do asystenta.

Na podstawie akt zawierających dokumentację pracy z rodziną dokonano oceny jej zgodności z wymogami i zasadami określonymi w Rozdziale 2 ustawy i stwierdzono, że:

a) na podstawie przeprowadzonych w rodzinach wywiadów środowiskowych pracownik socjalny wskazywał na konieczność przydzielenia asystenta rodziny i składał stosowny wniosek do Kierownika Ośrodka, który wyrażał zgodę,

b) każda z rodzin pisemnie wyrażała zgodę na podjęcie współpracy z asystentem oraz akceptowała zasady tej współpracy,

c) po przydzieleniu rodzinie asystentury wypełniano kontrakt rodzinny i indywidualny plan pracy z rodziną, w skład którego wchodziły dane członków rodziny objętej wsparciem asystenta rodziny, diagnoza sytuacji rodziny, określenie przyczyn trudnej sytuacji rodziny oraz określenie celów umożliwiających przezwyciężenie trudnej sytuacji,

d) sporządzano plan pracy z rodziną zawierający zakres działań, terminy ich realizacji oraz przewidywane efekty,

d) w indywidualnych przypadkach asystent sporządzał aktualizację i modyfikację planu pracy z rodziną,

e) raz na trzy miesiące asystent rodziny przygotowywał sprawozdanie z realizacji działań określonych w planie pracy z rodziną i przekazywał je następnie do kierownika jednostki. Sprawozdanie zawierało opis wszystkich zadań podjętych wobec i na rzecz rodziny i było zgodne z wymogami ustawowymi okresowej oceny sytuacji rodziny. Jednakże ww. dokument nie posiadał nazwy zawartej w art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy, czyli „okresowa ocena sytuacji rodziny", co należy potraktować jako uchybienie,

f) w przypadku rodzin, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej asystent dostawał zaproszenia na posiedzenia zespołów do spraw okresowej oceny sytuacji dzieci, jednak z uwagi na rotację pracowników w ww. zespołach uczestniczyli pracownicy socjalni;

g) asystent po zakończeniu pracy z rodziną sporządzał sprawozdanie z zakończenia pracy z rodziną, w którym opisane były wnioski. Każda rodzina po zakończonej współpracy była nadal monitorowana.

Obecnie jeden asystent współpracuje z 10 rodzinami, natomiast drugi z 8 rodzinami. Żadna rodzina, której dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej nie jest pod opieką asystenta. Zgodnie z oświadczeniem zastępcy kierownika fakt ten spowodowany jest dużym naciskiem pracowników Ośrodka na pracę z rodzinami, aby nie doszło do rozdzielenia dziecka od rodziców biologicznych. W okresie kontrolnym w 9 rodzinach, których dzieci umieszczone są w pieczy zastępczej była wprowadzona asystentura, jednak z uwagi na brak chęci współpracy, rezygnację rodziny lub brak kontaktu (bezdomność, nieznany adres zamieszkania, wyjazd za granicę, przebywanie w zakładzie karnym) asystent kończył pracę. W pojedynczych przypadkach rodzice biologiczni nie żyją.

(dowód: akta kontroli str. 80-84)

Zgodnie z pełnomocnictwem Burmistrza Bystrzycy Kłodzkiej z dnia 1 marca 2012 r. Kierownik Ośrodka ustanawia rodziny wspierające oraz zawiera i rozwiązuje z nimi umowy. W okresie objętym kontrolą na terenie Gminy Bystrzycy Kłodzkiej nie funkcjonowały żadne rodziny wspierające. Było to spowodowane brakiem osób, które spełniają określone warunki, jak również brakiem zainteresowania rodzin, które przeżywają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych do tego typu pomocy.

W okresie objętym kontrolą na terenie Gminy Bystrzycy Kłodzkiej nie funkcjonowała żadna placówka wsparcia dziennego.

(dowód: akta kontroli str. 34-35, 106)

Do zadań własnych gminy należy współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo - wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo - terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, o czym stanowi art. 176 pkt 5 ustawy. Na dzień kontroli w pieczy zastępczej przebywało 35 wychowanków z terenu Gminy Bystrzycy Kłodzkiej, w tym 22 dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej (16 w rodzinach zastępczych spokrewnionych, 5 w rodzinach zastępczych niezawodowych oraz 1 w rodzinnym domu dziecka) oraz 13 dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej. W związku z powyższym zastępca kierownika Ośrodka przedstawił losowo wybrane noty księgowe z miesięcy: listopad 2016 r., marzec i czerwiec 2017 r., z których wynika, iż gmina na bieżąco ponosiła odpłatność za pobyt dzieci w pieczy zastępczej w wysokości 50 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy rodzinnej lub średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo – wychowawczej.

(dowód: akta kontroli str. 67-84)

Kierownik OPS zgodnie z wymogami art. 179 ust. 1 ustawy przedstawia corocznie Radzie Miejskiej w Bystrzycy Kłodzkiej sprawozdanie z działalności jednostki, w tym również z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny. W okresie objętym kontrolą takie sprawozdanie przekazano do 31 marca 2017 r.

(dowód: akta kontroli str. 85-97)

W okresie pomiędzy 1 lipca 2016 r. a 11 lipca 2017 r. w Ośrodku Pomocy Społecznej w Bystrzycy Kłodzkiej, zatrudniono 4 osoby na stanowisku asystenta rodziny (2 w 2016 r. oraz 2 w 2017 r.). Na podstawie potwierdzonych z oryginałem kopii dyplomów i świadectw złożonych w aktach osobowych wyżej wymienionych osób stwierdzono, że trzech asystentów spełniało wymogi kwalifikacyjne określone odpowiednio w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jeden z asystentów podpisał zobowiązanie do uzupełnienia wymaganych kwalifikacji do 4 miesięcy od dnia przyjęcia do pracy. Jednak pracownik ten zakończył pracę w Ośrodku przed wymaganym czasem podniesienia kwalifikacji zawodowych.

Biorąc pod uwagę obowiązek gminy wynikający z art. 176 pkt. 2 ustawy o konieczności tworzenia możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystenta rodziny, stwierdzono w aktach osobowych jednego asystenta zaświadczenie potwierdzające jego udział w szkoleniach z zakresu wspierania i pracy z rodziną. Zgodnie z oświadczeniem ustnym złożonym przez zastępcę kierownika oraz asystentów rodziny wynika, że pracownicy dostają propozycje udziału w ww. szkoleniach. Obecnie jeden z asystentów zadeklarował udział w szkoleniu w lipcu 2017 r., finansowany przez OPS, natomiast drugi asystent studiuje na kierunku odpowiadającym zakresowi asystenta rodziny (poradnictwo oraz terapia pedagogiczna).

(dowód: akta kontroli str.28-35)

W ramach zadań z zakresu administracji rządowej, o których mowa w art. 177 ustawy, w okresie objętym kontrolą, Gmina Bystrzyca Kłodzka aplikowała o środki rządowe na częściowe pokrycie kosztów zatrudnienia asystenta rodziny. Jednakże, zgodnie z protokołem ustnym wyjaśnień zastępcy kierownika, ww. środki są niewystarczające do zatrudnienia asystenta na cały rok kalendarzowy, wobec czego między 1 stycznia 2017 r. a 31 maja 2017 r. w Ośrodku nie było etatu asystenta. Brak ciągłości zatrudnienia powodował półroczną przerwę w pracy z rodziną wymagającą wsparcia i niekorzystnie wpływał na zaufanie, poczucie bezpieczeństwa i motywację do zmiany rodziców przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze. Ponadto, w związku z brakiem etatu OPS każdego roku

113

zatrudniał na asystenta rodziny inną osobę, która wymagała wprowadzenia w obowiązki oraz obowiązujące procedury, jak również nawiązania pozytywnego kontaktu z rodziną.

(dowód: akta kontroli str. 24-25)

W jednostce kontrolowanej nie stwierdzono wystąpienia uchybień ani nieprawidłowości, w związku z tym nie wydaje się zaleceń pokontrolnych.

POUCZENIE

Zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego, w tym wystąpienia niezawierającego zaleceń pokontrolnych, składa się na zasadach określonych w art. 197d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

.....
(członek zespołu inspektorów)

.....
(członek zespołu inspektorów)

.....
(kierownik jednostki kontrolującej)

Z up. WOJEWODY PODLASKIEGO

Ewa Oleniacz
KIEROWNIK ODDZIAŁU
Kontroli i Nadzoru w Pomocy Społecznej